

**EVOLUȚIA PISTOALELOR DE CAVALERIE AUSTRIECE
REFLECTATĂ ÎN COLECȚIILE MUZEULUI DE ISTORIE ȘI
ARHEOLOGIE PIATRA-NEAMȚ
THE EVOLUTION OF AUSTRIAN CAVALRY PISTOLS
REFLECTED IN THE COLLECTIONS OF THE HISTORY AND
ARCHAEOLOGY MUSEUM OF PIATRA-NEAMȚ**

*Mihai Tudosă*¹

Abstract: The present study aims to follow the evolution of the Austrian (Habsburg) cavalry pistols from the times of the Napoleonic Wars to the Austro-Hungarian Compromise. The combined study of the concerned handguns from the collections of the History and Archaeology Museum of Piatra-Neamț and of some speciality works (historical sources, as well as more recent studies) will result in a comprehensive presentation of the continuous and successive development (sometimes different from those of other European armies) of a weapon type in its later stages: the one-shot, muzzleloader cavalry pistol, as well as depicting the evolution, composition, tactics and efficiency of the Austrian cavalry.

Keywords: the Habsburg Monarchy, cavalry pistol, flintlock system, tubelock system, caplock system

Scurt istoric al pistolului de cavalerie

De la începuturile sale și până spre jumătatea secolului al XIX-lea, pistolul a fost privit preponderent drept o armă a cavaleriei, fiind conceput ca o adaptare a armelor de foc pentru a putea fi folosite cu o singură mână. Noul tip de armă a fost integrată imediat în cadrul noilor tactici menite în principal să obțină un avantaj asupra formațiunilor de infanterie, dar și contra altor călăreți, fiind folosit ca armă de angajare alternativă înainte de lupta cu lancea sau sabia ori ca armă secundară după șarjă (Fig. 1). Inițial foarte robust și folosind sistemul de dare a focului cu pirită și rotiță, noul tip de armă a beneficiat de inovațiile tehnologice, extinzându-și tipologia (în variantele cele mai întâlnite de pistol de marină, ofițeri, tir-duel, buzunar/autoapărare și, desigur, de cavalerie) și trecând prin procese de standardizare, cât și de schimbare a sistemului de dare a focului în cel cu amnar și cremene în decursul secolului al XVII-lea, apoi în cel cu capsă/tub de percuție în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Pistolul de cavalerie (eng. *horse pistol*, germ. *Pferdepistole* /*Kavalleriepistole*) a cunoscut o evoluție paralelă în diferitele state și regiuni geografice ale Europei, Americii de Nord și Orientului Apropiat timp de peste trei secole și jumătate. Pentru lumea vestică, revoluționarea tacticilor și tehnicii de luptă specifice infanteriei și artileriei, dar și răspândirea revolverelor (în SUA, primul revolver de cavalerie, folosind sistemul Colt cu capse și cartuș din hârtie, a fost

¹ Muzeograf, Complexul Muzeal Național Neamț/Doctorand, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, mail tudosa_m95@yahoo.com

adoptat în 1848², iar în Europa, folosind sistemul Lefauchaux cu cartuș metalic cu percuție laterală, numit și cu *broșă* sau cu *pin*, în 1858, deși destinat inițial marinei, a devenit rapid arma personală a mai multor ofițeri de cavalerie³), au condus la sfârșitul pistoalelor clasice de cavalerie. În timpul Războiului Austro-Prusac din 1866, pistoalele de cavalerie erau considerate deja demodate și doar circa jumătate din trupele combatante le mai aveau în dotare, fiind în plin proces de înlocuire cu revolvere și/sau carabine ghintuite⁴, însă ultima lor utilizare într-un conflict european clasic a avut loc în cadrul Războiului Franco-Prusac din 1870-1871⁵. La acea dată, deveniseră deja mult depășite tehnologic, deoarece foloseau sistem cu capse și încărcarea cartușului pe la gura țevii, în timp ce puștile sau carabinele folosite de beligeranți aveau cartuș metalic cu percuție centrală și se încăreau pe la culată sau prin butoiș, în cazul revolverelor (care foloseau cartușe cu percuție laterală sau chiar centrală). Ulterior, au fost înlocuite cu revolvere, în cazul armatei austriece (numită și habsburgică, devenită austro-ungară după 1866) atașatii militari britanici descriind dotarea cavaleriei acestora drept compusă dintr-o carabină Werndl cu încărcare pe la culată, o lance și un revolver cu șase focuri⁶ care cântărea în jur de 1,3 kg⁷.

În acest context, consider valoroasă descrierea evoluției pistoalelor de cavalerie din armata habsburgică, începând de la cele din perioada Războaielor Napoleonice până spre Compromisul austro-ungar. În cele ce urmează, vom observa cum dezvoltarea acestui tip de armă a fost un proces lung și sinuos, rezultând adeseori produse diferite de cele folosite de majoritatea celorlalte armate europene. Renovarea Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț a oferit ocazia studierii pe îndelete a colecției sale de arme de foc, observând astfel mai multe piese valoroase care merită, pe lângă binemeritul loc în viitoarea expoziție permanentă, publicarea în articole/studii științifice și, după caz, clasarea în Patrimoniul Național Mobil.

Majoritatea pistoalelor de cavalerie austriece din dotarea instituției antemenționate provin din vechile colecții ale Muzeului Arheologic Regional, transformat ulterior în Muzeul Județean de Istorie, primind numele actual în 1978 și noul sediu în 1980 (cu excepția notabilă a celui mai vechi model din grupul acestora, care provine de la un muzeu din spațiul extracarpatic). Din păcate, registrul inventar nu conține informații mai detaliate asupra provenienței acestora, însă opinăm că aducerea acestora în patrimoniul muzeal local se datorează neobositului Constantin Matasă, preot, învățător, arheolog, memorialist și muzeograf, cel căruia îi datorăm bazele Complexului Muzeal Național Neamț, cât și a cercetărilor arheologice sistematice din zona Neamțului. Originea lor mai îndepărtată se poate regăsi în cadrul unităților de cavalerie austriacă din zona Transilvaniei și Banatului, în cazul

² Sapp 2015, p. 25.

³ Kinard 2003, p. 109.

⁴ Craig 1964, p. 8; Ghinturile sunt canale elicoidale tăiate în interiorul țevelor, cu scopul de a imprima glonțului mișcarea de rotație în jurul propriei axe și a-i spori astfel precizia.

⁵ Josserand, Stevenson 1972, p. 30.

⁶ Sursa nu specifică exact modelul, însă cel mai probabil se referă la revolverul sistem Gasser M1870. Vezi, Gabriel 1990, p. 490-491.

⁷ Cooke, Woinovits 1874, p. 1-2.

pistolului de la Deva/Arad, respectiv în cadrul ocupației austriece din timpul Războiului Crimeii ori, mai probabil, ca parte a achizițiilor de armament din cadrul armatelor Moldovei și Valahiei, mai ales a Divizionului moldovenesc de lăncieri⁸, ca parte a strategiei de creștere a autonomiei prin depărtarea de influența rusă.

Pistoalele în perioada napoleoniană

Finalul secolului al XVIII-lea a constituit o perioadă tumultuoasă pentru Bătrânul Continent, Franța revoluționară reușind să obțină victorii periculoase pentru ordinea europeană. Deși, cel puțin pentru primii ani ai războaielor contra coalițiilor, victoriile Franței se datorau mai degrabă așa-ziselor *forțe morale*⁹ (patriotismul, moralul, motivația militarilor) și noului sistem de recrutare, decidenții Imperiului Austriac căutau răspunsul într-o cheie tehnică, începând astfel un amplu proces de adoptare a unor noi modele de arme de foc începând cu anul 1792 (pistoalele de cavalerie nefăcând excepție), dublat de schimbări repetate ale schemelor de organizare a trupelor. Inclusiv instrucția și tactica armatei austriece erau bazate pe automatisme, militarul fiind considerat o mașinărie care va executa un ordin atâta timp cât forța superiorului o va depăși pe cea de rezistență sau pe cea a unor influențe externe¹⁰.

Deși dependentă de teren și de suportul infanteriei/artileriei, având și un risc crescut de contracarare de către inamicul constituit în careuri de infanterie, cavaleria a continuat să joace un rol important în războaiele Franței revoluționare și ulterior napoleoniene. Pe lângă rolurile de pichet, avangardă, incursiune, razie, protecție și șarjă, ultima putând să determine atât victorii, cât și înfrângeri masive, cavaleria era deosebit de importantă în finalul bătăliilor, astfel încât era folosită în cazul unei victorii pentru urmărirea și angajarea inamicului, provocând și exploatănd retragerea sa în dezordine, iar în cazul unei înfrângeri trebuia să acopere retragerea propriilor trupe, însuși Napoleon menționând într-o scrisoare că *fără cavalerie, bătăliile nu au rezultat*¹¹.

Armele de mână din epoca napoleoniană erau privite în principal drept o caracteristică a cavaleriei, unde erau gândite drept mijloace defensive. Deoarece emfaza spiritului și tacticii de cavalerie era pusă pe atac, acestea aveau o imagine negativă printre unii ofițeri; exploatănd un citat al Mareșalului de Saxa, un ofițer francez afirma că pistolul de cavalerie este doar o adiție superfluă de greutate, deoarece nu le văzuse utilizate decât pentru împușcarea cailor grav răniți, iar în lupta de apropiere, unde arma de mână putea fi folosită eficient, considera că sabia era mai potrivită¹². Pe lângă cavaleriști, care le purtau în tocuri speciale pe lateralele șeilor (Fig. 2), pistoalele se mai regăseau la artileriști, ingineri și trupe de specialiști, precum și la ofițeri, purtate în tocuri la centura de la brâu sau la diagonală. Nu în ultimul rând, armele de mână mai erau întâlnite și în dotarea trupelor neregulate (recrutate din zone de frontieră, uneori inclusiv din statele vecine ori din zonele

⁸ Scafeș *et al.* 2003, p. 28; Stroea *et al.* 2010, p. 254.

⁹ Clausewitz 2000, p. 363; Mihăescu 1894, p. 220.

¹⁰ NN 1860, p. 538-539, 541.

¹¹ Haythornthwaite 1979, p. 40.

¹² *Ibidem*, p. 51.

ocupate, în cazul unităților de voluntari) și auxiliare/de specialiști (geniști, mineri)¹³, atât ca parte a tradiției (în cazul pistoalelor balcanice-*Kubur*), cât și ca o variantă de echipare ușoară, aleasă ca soluție la penuria de armament individual cu țeavă lungă¹⁴ (Fig. 3). Concomitent, printre militari devin populare și pistoalele de buzunar, care puteau fi purtate ascunse în încălțăminte ori în manta¹⁵.

Cavaleria în cadrul armatei monarhiei habsburgice

Monarhia habsburgică (în forma sa de ducat/arhiducat — component a Sfântului Imperiu Roman, apoi, începând cu anul 1806, de imperiu de sine stătător) nu avea tradiții serioase în războaie de cucerire, lărgindu-și teritoriile mai degrabă prin diplomație, intrigă și alianțe matrimoniale¹⁶. Armata sa, numită imperială și regală chiar și înainte de crearea Dublei Monarhii în 1866, era subordonată împăratului de la Viena și era împărțită în mod tradițional în trei arme: infanteria, artileria și cavaleria. Aspectul multietnic al statului se reflecta și în armată, naționalitățile non-germane aflate sub arme, între care nu puține se urau reciproc, aveau drept puncte comune în mod paradoxal ura pentru guvernul autoritar care le oprima adeseori, dar și admirația și respectul pentru împărat¹⁷ (mitul *drăguțului de împărat* existând de altfel și printre românii transilvăneni). Diversitatea naționalităților din armata habsburgică a constituit o problemă în întreaga perioadă acoperită de articol, acutizată de curente populare ale secolului al XIX-lea. Chiar și în cadrul regimentelor recrutate din aceeași provincie, caracterul etnic eterogen al recruților era ceva obișnuit și, deși comenzile erau date în germană, iar recruții trebuiau să își însușească o serie de termeni specifici în aceeași limbă, instrucția individuală era făcută în limbile naționale, ceea ce le dădea de furcă ofițerilor și subofițerilor, iar un transfer în altă regiune putea face inutil efortul de învățare a limbilor locale pentru un astfel de gradat¹⁸.

O sursă externă din 1860 îi descrie pe germanofonii din Imperiu drept înalți și musculoși în comparație cu francezii (comparație bazată pe dușmănia istorică a celor două națiuni, cât și pe războiul din 1859), cu o lungă tradiție de mercenari, mecanici în mișcări și indiferenți față de ceilalți, pe maghiari drept războinici de la natură (fenomen explicat drept o caracteristică moștenită de la strămoșii lor nomazi), bine adaptați la traiul sub cerul liber, mândri și impulsivi, pe poloni drept cei mai buni militari datorită combinației între brutalitatea sălbatică moștenită și ușurința disciplinării de după recrutare, pe evrei (foarte puțini la număr) drept sobri și rareori curajoși, pe cehi drept suspicioși cu privire la germani (care îi comandau adeseori din postura de ofițeri), înclinați spre furt și totodată rezistenți la pedepsele corporale care urmau cu ocazia prinderii, pe români (numiți *valahi*) drept bine făcuți, dar slabi ca soldați, pe sârbi drept potriviți pentru *petite guerre* (acțiuni de cercetare în adâncime și sabotaj), însă de o natură cu totul sălbatică, pe italieni cu o ură înnăscută

¹³ Haythornthwaite, Fosten 1996, p. 43.

¹⁴ Hollins, Youngusband 1996, p. 42-46.

¹⁵ Haythornthwaite 1979, p. 51.

¹⁶ NN 1860, p. 538-539.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Cooke, Woinovits 1874, p. 9-10.

contra germanilor, dar cu o reputație bună în armată prin calitățile lor (activi, veseli, curați și inteligenți), însă slabi la suportat oboseala campaniilor¹⁹.

În ceea ce privește imaginea proiectată de naționalitățile Imperiului în perioada războaielor napoleoniene, germanii se considerau pe bună dreptate a fi cei mai buni infanteriști, comparându-se cel mai adesea cu boemii și moravii, care îi considerau opresori pe austrieci și erau aplecați spre dezertare; maghiarii se percepeau ca fiind egali ori chiar superiori germanilor din Imperiu, ceea ce era adevărat în ceea ce privește cavaleria, având atât calitățile necesare acestei arme (bravura, determinarea), cât și defectele (lipsa de disciplină, reziliență și rezistență fizică) care îi făceau nepotriviți pentru serviciul de infanterie, iar românii și croații se regăseau în numere mai importante în unitățile *Freikorps* (panduri, husari neregulați), care au fost desființate la începutul secolului al XIX-lea²⁰.

În pofida acestor probleme și a multiplelor înfrângeri suferite, armata austriacă reușise de fiecare dată să renască din propria cenușă și să pună probleme chiar și celor mai puternici inamici, care trebuiau să se gândească de două ori și să se bizuie pe un număr mare de forțe înainte de a o ataca. Totodată, lipsa popularității monarhiei habsburgice chiar și printre despoții europeni, cauzată de spiritul austriac refractar, compensa prin poziția geografică între Franța, Prusia și Rusia, ceea ce a dus la păstrarea sa în concertul european.

Cavaleria a fost considerată una dintre cele mai eficiente arme ale armatei austriece în întreaga perioadă studiată. Pentru recruții din Imperiu, cavaleria era mai atractivă decât infanteria, deși acolo le erau oferite solde mai mici. Punctele sale slabe se regăseau în caracterul exploziv și sangvinic al multor militari din această armă, regăsit inclusiv la nivelul corpului ofițeresc, cât și în nepotismul de la conducere, mai pregnant decât la infanterie sau artilerie, care îi limita eficiența la nivel de comandă²¹. În timpul Războaielor Napoleoniene, cavaleria însuma aproape 45.000 de oameni²², iar spre mijlocul secolului al XIX-lea numărul militarilor din această armă crescuse la aproximativ 60.000, organizați în 41 de regimente²³, împărțite la rândul lor în 288 de escadroane²⁴, alături de 41 de escadroane de rezervă care mai adunau aproximativ 6.000 de militari.

Deși au suferit mai multe schimbări de organizare, în general cavaleriștii din armata monarhiei habsburgice au fost structurați în unități de cavalerie ușoară, compuse din husari și ulani, primii recrutați cu precădere din zona maghiară, respectiv din cea polonă/galițiană și grea, compuse din dragoni (uneori asimilați și cavaleriei ușoare sau „medii”) și cuirasieri, recrutați mai ales din zona Boemiei, Austriei și Știriei²⁵. Cavaleria ușoară folosea cai mici și rapizi, fiind destinată mai ales acțiunilor de cercetare și hărțuire, iar cea grea avea adeseori armuri (la care s-a

¹⁹ NN 1860, p. 541-542.

²⁰ Seaton 1973, p. 24.

²¹ Haythornthwaite 1987, p. 3.

²² *Ibidem*.

²³ NN 1860, p. 544.

²⁴ Pavlović 1999, p. 6.

²⁵ NN 1860, p. 544.

renunțat în jurul anului 1860) –de unde se trage de altfel denumirea de *cuirasier* –, cai și arme mai grele, fiind concepută drept o trupă de șoc, folosită pentru spargerea liniilor și formațiilor inamice. Împărțirea practică a fost abolită după războiul din 1866²⁶, dată de la care s-a considerat că, indiferent de denumirea unităților, toată cavaleria servește aceluiași rol și scop. În mod tradițional, militarii pentru cavaleria grea erau recrutați din Boemia, Austria și Știria, caii neasigurați din cadrul remontelor imperiale fiind cumpărați din Moldova și Boemia, iar cei pentru cavaleria ușoară erau recrutați din Ungaria, Transilvania, Galiția și Polonia, folosind cai ungurești²⁷. Spre mijlocul secolului al XIX-lea, slavii de Sud din Imperiu au început să facă parte din rândul husarilor, iar ulanii să fie recrutați de pe întreg teritoriul monarhiei²⁸. Caii erau deosebit de bine îngrijiți, hrăniți de trei ori pe zi, spre deosebire de militari, care primeau adeseori o singură masă consistentă.

Pistoalele de cavalerie austriece din timpul Războaielor Napoleoniene până la Compromisul austro-ungar

Din punct de vedere tipologic, pistoalele de cavalerie occidentale se asemănau destul de mult, caracterizându-se prin robustețe, uluc continuat până aproape de capătul țevii și o lucrătură simplă a elementelor din lemn. Cele folosite de către armata monarhiei austriece se caracterizau prin lungimea mai mare (puțin peste 40 cm, pe când majoritatea celorlalte modele de pistoale de cavalerie occidentale aveau în jur de 35 cm) și prin lipsa vergelei de încărcare detașabile din/de sub uluc, aceasta fiind purtată legată de banduliera cartușierei pentru a-i preveni pierderea, care ar fi făcut pistolul inutilizabil ca armă de foc. Britanicii adoptaseră la rândul lor un model de pistol fără vergea încorporată, purtată legată de toc, însă acesta nu a fost popular, revenindu-se la vechile sisteme după mai puțin de un deceniu²⁹. De asemenea, capetele mânerelor pistoalelor cavaleriei austriece erau întărite cu o tablă groasă de alamă, pentru a le proteja de intemperii, dar și pentru a putea folosi pistolul ca o măciucă în caz de extremă urgență, acțiune eficientizată și de masa acestora, care depășea în mod curent 1,5 kg.

Cartușele armelor de mână din perioada napoleoniană conțineau bila (proiectilul sferic) și praful de pușcă învelite într-o hârtie gresată, încărcarea începând cu mușcarea capătului hârtiei, umplerea tigăiței cu praful de pușcă, apoi punerea prafului de pușcă rămas, a glonțului și a hârtiei (aici cu rol de bură, pentru a ajuta la etanșarea încărcăturii) în țevă și baterea lor cu vergeaua armei. Pentru a ușura logistica, pistoalele și carabinele de cavalerie austriece foloseau de obicei același calibru, ceea ce făcea necesară o singură vergea pentru încărcare și un singur tip de muniție, însă cartușele pentru pistol foloseau doar jumătate din încărcătura de pulbere pentru carabină, militarii care ar fi uitat să reducă pulberea la încărcarea

²⁶ Cooke, Woinovits 1874, p. 1-2.

²⁷ NN 1860, p. 544.

²⁸ Pavlović 1999, p. 6.

²⁹ Haythornthwaite 1979, p. 51.

pistolului fiind în pericol ca reculul sporit să le arunce arma din mână, totodată cu potențialul de a distruge țeava³⁰.

Primul pistol care face obiectul acestui articol este un Kavalleriepistole M1798 cu sistem de dare a focului modificat (Fig. 4). Pe lângă acest model de pistol, în același an a fost adoptată și o muschetă pentru infanterie, respectiv trei modele de carabine/muschetoane pentru cavalerie (pentru dragoni, husari și o armă cu țeava ghintuită), toate cu sistem de dare a focului cu amnar și cremene³¹, efortul de înzestrare fiind legat de încercările tehnice de a întoarce rezultatele nefavorabile ale războaielor cu Franța revoluționară. În acea perioadă, toți militarii din cavaleria regulată a armatei habsburgice aveau în dotare câte o pereche de pistoale, purtate în tocurile de pe lateralele șei³². În cartușieră, aceștia purtau 30 de cartușe, alături de o șurubelniță, două cremenii de rezervă și un recipient pentru ulei, necesare întreținerii armelor și efectuării unor dezasamblări/reparații de bază, respectiv o unealtă pentru desfundarea luminei³³.

Piesa la care facem referire are numărul de inventar 3713 și face parte din colecțiile Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț din anul 1878, ajungând aici prin transfer de la muzeul din Deva sau Arad³⁴ drept ajutor la constituirea noii colecții permanente a muzeului nemțean proaspăt mutat într-o nouă locație. Acest model de pistol a făcut parte din dotarea oficială a armatei austriece până spre anii 1850, iar unele au fost folosite (după scurtarea țevii și alte modificări) inclusiv de către armata franceză sau jandarmeria bavareză după ocuparea Vienei din 1809, ultimii scurtând arma pentru a o aduce la propriile standarde³⁵. Popularitatea sa a determinat apariția unui model de pistol aproape identic, numit M1798/1828, diferit doar prin lungimea și masa puțin mai mari, respectiv printr-un sistem de dare a focului cu cocoșul având aspect mai rotunjit³⁶.

Pistolul se remarcă prin eleganța sa, fiind de altfel considerat unul dintre cele mai frumoase modele de arme de foc ale epocii, prin robustețe, precum și prin lungimea mai mare decât cea obișnuită pentru pistoalele de cavalerie din perioadă (420 mm, cu țeava de 262 mm, majoritatea pistoalelor occidentale contemporane acestuia având lungimi în jur de 350 mm). Lățimea maximă a armei (măsurată în dreptul șurubului care fixează cocoșul) este de 54 mm, înălțimea (măsurată de la baza mânerului până în vârful țelului) 135 mm, iar diametrul interior al țevii (calibrul) 17,8 mm. Referitor la calibrul, unele surse îl menționează ca 17,9/17,6 mm, iar altele 15-16 mm, primele fiind posibile datorită uzurilor diferențiate/depunerilor din interiorul țevilor, iar celelalte se referă probabil la calibrul proiectilului folosit,

³⁰ *Ibidem*, p. 18, 51.

³¹ Peterson 2011, p. 26.

³² Acerbi, https://www.napoleon-series.org/military-info/organization/Austria/ArmyStudy/c_AustrianArmyCavalry.html, accesat la 4.02.2024.

³³ Lumina (eng. *touch hole*) este orificiul prin care explozia încărcăturii de inițiere se transmitea către încărcătura de azvârlire. fHaythornthwaite 1986, p. 10-11; Idem, 1979, p. 132.

³⁴ Locația muzeului de la care a fost transferat pistolul diferă în registrele de evidență.

³⁵ *Prussian Model 1798 Grip Pistol*, <https://www.proantc.com/en/1059939-prussian-model-1798-grip-pistol.html>, accesat la 4.02.2024.

³⁶ Gabriel 1990, p. 454-455.

diferențele milimetrice față de calibrul țevii fiind obișnuite în epocă, hârtia cartușului fiind folosită ca bură pentru asigurarea unei oarecare etanșietăți. Țeava (neghintuită), trăgaciul, platina, șuruburile și mecanismele au fost realizate din oțel, prin forjare, călire, revenire (tratament termic), îndoire, găurire și șlefuire; contraplatina și monturile (garda trăgaciului, placa de la capătul mânerului și colierul cu țel) sunt realizate din alamă, prin turnare și, după caz, ciocănire, tăiere, îndoire și șlefuire.

Mânerul și ulucul sunt realizate dintr-o singură bucată de lemn de esență tare (nucul era lemnul preferat pentru elementele de lemn ale pistoalelor) prin fasonare, cizelare, incizare, șlefuire și lăcuire. Inițial cuprindea marcaje poansonate (pe mâner, platină/contraplatină), acum ilizibile. Sistemul de ochire cuprinde un cui al cătării (*țel*, conform terminologiei epocii) – parte a brățării care fixează țeava și ulucul spre vârful acestora, linia de ochire luându-se cu ajutorul decupajului aflat pe mâner. Placa de la capătul mânerului este prevăzută cu două orificii cu rol de fixare cu șuruburi, totodată fiind posibilă și atașarea unui inel pentru prinderea unui șnur. Componentele sunt prinse între ele prin nituri și șuruburi. Cocoșul-percutor și spatele mânerului cuprind incizii diagonale cu scopul îmbunătățirii aderenței la folosire (Fig. 5), inciziile de pe mâner fiind făcute post-producție (nu reprezintă o caracteristică standard) și având inclusiv un scop estetic ori de personalizare a armei. Sistemul de dare a focului a fost schimbat spre mijlocul secolului al XIX-lea din cel cu amnar și cremene în cel cu capse prin înlocuirea cocoșului, cât și a amnarului și a tigăiței cu un suport pentru capse (numit *tăță* în epocă, eng. *nipple*, denumirile fiind bazate pe forma sa), platina (placa port-mecanism) rămânând cea originală, după cum se poate deduce prin nepotrivirea pe lățime a suportului pentru capse și prin prezența niturilor care țineau arcul amnarului (Fig. 6).

La vremea apariției sale, acest model de pistol reprezenta o armă avansată tehnic. Starea de conservare a armei este satisfăcătoare. Prezintă oxizi pe piesele metalice și crăpături/porțiuni lipsă pe piesele din lemn. Deși modificat, sistemul de dare a focului este complet, iar piesele mobile nu sunt înțepenite, însă cocoșul nu se mai poate fixa în poziția de siguranță sau în cea armată, probabil din cauza uzurii mecanismului. Raritatea sa îl recomandă pentru o viitoare restaurare, care, pe lângă oprirea degradării și îmbunătățirea stării armei, ar putea oferi detalii suplimentare despre fabricația acesteia prin intermediul descoperirii unor eventuale marcaje ascunse de rugină ori murdărie întărită.

Începutul secolului al XIX-lea a surprins invenția și dezvoltarea fulminaților, explozibili sensibili la impact, care au dus la apariția armelor de foc care le foloseau drept încărcătură de inițiere³⁷, poziționate într-un înveliș care să le ferească de umiditate, de obicei într-o capsă/capsulă care a dat și numele noului sistem. Printre principalele avantaje ale armelor care foloseau sistemele cu percuție se numără rata de succes mult mai mare a aprinderii încărcăturii de azvârlire (dublată de aprinderea și implicit darea mult mai rapidă a focului), riscul mult redus al înfundării *luminei* și

³⁷ Kinard 2003, p. 49.

posibilitatea folosirii pe timp umed/ploios, praful de pușcă pus în tigăiță la armele cu amnar și cremene fiind afectat de umiditatea atmosferică³⁸.

Spre finalul anilor 1820, sistemele cu percuție deveneau tot mai populare în lumea Vestică, iar elitele militare habsburge căutau moduri de tranziție eficiente financiar și practic. Primul sistem încercat a fost cel al lui Giuseppe Console, ofițer vamal din Milano, patentat în 1831 și gândit inițial pentru artilerie, care folosea un pai umplut cu o mixtură din clorat de potasiu cu pulbere neagră/sulf și cărbune, necesitând schimbarea tigăiței, a amnarului și adăugarea unei piese metalice în locul cremenii din cocoș³⁹. Deși armele astfel modificate aveau o serie de calități (militarii învățau să le folosească ușor, încărcarea fiind asemănătoare celei de la armele cu sistemul vechi, armele erau mai precise și se încărcau de două ori mai rapid), însă încărcătura din paie putea fi detonată la închiderea tigăiței sau la presarea cartușelor din cartușieră, iar explozia încărcăturii de inițiere era prea aproape de fața celui care folosea arma, punându-i în pericol ochiul cu care ținea.

Sistemul a fost îmbunătățit de către Vincenz von Augustin (1780-1859), ofițer de artilerie și inspector militar promovat la gradul de general și înnobilit cu titlul de baron pentru serviciile sale. Practic, acesta a refăcut cu totul sistemul de dare a focului al lui Console, cât și tuburile de percuție, realizându-le din foaie subțire de alamă, având drept explozibil fulminatul de mercur și fiind legate cu o sârmă mai scurtă de cartușele din hârtie, poziționate în pliul cartușului pentru a preveni accidentele, obținând astfel totodată și rezistență la umiditate (Fig. 7). Astfel, explozia încărcăturii din tub și mai departe aprinderea prafului de pușcă erau mult mai eficiente, cu risc redus de accidente. Cu toate acestea, îmbunătățirile sale erau mai costisitoare, necesitând înlocuirea cocoșului, a tigăiței și, în cazul armelor lungi, chiar a paturilor/lemnăriei⁴⁰. Deși s-a dovedit a fi mai ineficient decât sistemul cu capse, tuburile de percuție aveau un avantaj prin acoperirea cu capacul tigăiței, astfel încât stăteau foarte bine fixate de arcul acestuia, nefiind în pericol de cădere asemenea capselor folosite la alte arme de cavalerie⁴¹. De asemenea, poziționarea tuburilor era mai ușoară decât cea a capselor, având în vedere mâinile aspre ale recruților proveniți din mediul rural. De asemenea, Augustin a dat ordin pentru îmbunătățirea procesului de producție, sporind standardizarea și intersanjabilitatea pieselor armelor care îi foloseau sistemul. În paralel, armurierul londonez Joseph Manton elaborase un alt sistem cu tub, însă acesta era desfăcut la ambele capete și a fost considerat impractic pentru armele militare, având o folosire limitată la unele arme de tir sportiv⁴².

Astfel, anii 1840 au fost dedicați extinderii sistemului cu tub în armata Imperiului Austriac. În ceea ce privește armele de mână, se remarcă două modele –

³⁸ În timpul Războaielor Napoleoniene, în funcție de vreme, aproximativ 15-20% din armele militarilor dădeau rateu la aprindere, necesitând curățarea luminei și reîncărcarea tigăiței ori, în cazuri mai grave, scoaterea încărcăturii și a glonțului din țevă. Vezi, Haythornthwaite 1979, p. 18-19.

³⁹ Németh 2020, p. 25.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 26-27.

⁴¹ Flatnes 2013, p. 89-90.

⁴² Kinard 2003, p. 51-52.

Kavalleriepistole M1844 și M1851 (în alte surse, M1850⁴³, în același an fiind adoptat de altfel un pistol de jandarmi –*Gendarmeriepistole M1850*, vizual identic cu modelele menționate anterior, având totuși lungimea puțin mai mare)⁴⁴, anul primului fiind legat de primele pistoale care foloseau noul sistem de aprindere, totodată fiind denumite generic și pistoale Augustin. Sursele consultate nu sunt întru totul concludente, una dintre posibilități presupunând ca primul model de pistol să reprezinte o armă nouă, iar cel de-al doilea o modificare a sistemului de dare a focului a pistolului M1798 sau M1898/1728⁴⁵. În orice caz, cele două modele arată identic, astfel încât consider oportună folosirea unei denumiri comune (M1844/1851). Patrimoniul muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț cuprinde mai multe astfel de pistoale, iar cel cu numărul de inventar 3743, provenit din vechea colecție a Muzeului, este unul dintre cele mai bine păstrate (Fig. 8).

Conform marcajului poansonat pe platină, sistemul de dare a focului al pistolului a fost produs în anul 1854, iar uzura uniformă a componentelor duce la ideea producției întregii arme în același an, nefiind astfel vorba de un pistol cu amnar și cremene modificat. Arma are lungimea de 420 mm, cu lungimea țevii de 250 mm, înălțimea de 140 mm (măsurată din capătul mânerului până în vârful cuiului cătării, neluând în considerare cocoșul), lățimea maximă 60 mm (în dreptul mânerului tigăiței) și diametrul interior al țevii, măsurat la gură de aproximativ 17 mm.

Țeava, platina, trăgaciul, mecanismul de dare a focului (poziționat pe partea dreaptă) și celelalte mecanisme interioare sunt realizate din oțel, prin forjare, călire, revenire, îndoire, găurire și șlefuire. Colierul, garda trăgaciului, contraplatina și placa de la capătul mânerului sunt realizate din alamă, prin turnare, tăiere și ciocănire. Mânerul și ulucul fac corp comun, fiind realizate dintr-o singură bucată de lemn prin cioplire, fasonare și șlefuire, fiind ulterior lăcuită. Creasta cocoșului (partea sa din spate) este prevăzută cu incizii diagonale pentru îmbunătățirea aderenței la armare. Pe lângă cocoșul cu capăt drept, sistemul Augustin cuprinde tigăița modificată, având o fantă laterală pentru prinderea sârmei de la capătul tubului de percuție în timpul extragerii sale de pe cartușul de hârtie și a poziționării sale corecte, un suport pentru tub de formă cilindrică, cu scopul poziționării tubului și al transmiterii exploziei încărcăturii de inițiere către cea de azvârlire și un amnar modificat, acționat de un arc identic celui folosit în sistemul cu cocoș și cremene, însă fiind constituit dintr-un capac prevăzut cu un cui-percutor (numit și dinte, ger. *zahn*)⁴⁶, având o cursă pe plan vertical, care, în urma lovirii de către cocoș, conduce la explozia încărcăturii din tub, iar detaliile sale de construcție și funcționare reduceau până la anulare riscul de descărcare accidentală a tubului la închiderea capacului, de altfel puternică datorită arcului care îl acționează. Sistemul de ochire este reprezentat de un cui al

⁴³ Peterson 2011, p. 26.

⁴⁴ Gabriel 1990, p. 458-459.

⁴⁵ *Augustin Model 1851*, https://www.imfdb.org/wiki/Augustin_Model_1851#:~:text=The%20first%20percussion%20pistol%20for,changed%20for%20a%20new%20one., accesat la 18.02.2024.

⁴⁶ Németh, <https://capandball.com/the-story-of-the-augustin-tube-lock-ignition-system/>, accesat la 21.02.2024.

cătării poziționat pe brățara care fixează partea din față a țevii. Capătul mânerului este îmbrăcat cu o placă de alamă cu două orificii, cu scopul fixării acesteia, respectiv al unui inel de prindere cu șnur pentru prevenirea scăpării armei în timpul folosirii, piesa de alamă având și rolul de a transforma pistolul într-o măciucă în caz de urgență. Țeava are formă tronconică, este lisă și a fost găurită de către autoritățile din regimul socialist pentru ca pistolul să nu mai poată fi folosit, ulterior aplicându-i-se un strat de lac cu scop de protecție anticorozivă. Cocoșul are trei poziții, cea intermediară blocând trăgaciul și acționând astfel drept siguranță. Trăgaciul are formă ergonomică. Componentele armei sunt fixate prin nituri și șuruburi.

Pistolul prezintă multiple marcaje realizate prin poansonare (fig. 9), astfel: pe platină, 58 (poziționat pe partea superioară), vulturul bicefal habsburgic și 854 (poziționate pe lateral), corespunzător mărcii de acceptare și anului producției (1854). Pe piesele din alamă, numărul 21, pe contraplatină fiind prezent și marcajul II, acestea fiind, cel mai probabil, numere de serie. Pe tigăiță, II Γ, ultimul simbol fiind posibil un P poansonat neuniform, pe capacul tigăiței P poansonat neuniform, greu lizibil, pe partea superioară a țevii C II, pe partea laterală-dreapta a țevii M II sau U (ultimul simbol fiind poansonat neuniform, greu vizibil), 2 și 50. Muniția armei constă în cartușe sferice din plumb cu diametrul de aproximativ 16 mm, diferența până la diametrul țevii fiind umplută cu ajutorul hârtiei cartușului, iar încărcarea sa era mai facilă și rapidă decât a echivalentului cu cremene și amnar, putându-se efectua în sub 30 de secunde. În mod obișnuit, cavaleriștii din epocă purtau 10 cartușe pe timp de pace și 38 pe timp de război (comune pentru pistol și carabină), iar bătaia eficientă a unui astfel de pistol era de până la 25 de metri. Arma a fost restaurată și se află într-o stare de conservare foarte bună, cu mecanismele funcționale. Prezintă suprafețe metalice cu oxidare superficială și mai multe zgârieturi de diferite grosimi, îndeosebi pe mâner și uluc. Datorită rarității și stării bune de conservare, pistolul sistem Augustin cu nr. inv. 3743 a fost inclus recent în Patrimoniul Național Mobil, categoria Fond.

Sistemul de percuție cu tub a fost folosit doar pentru o perioadă scurtă de timp în armata austriacă, decidenții militari optând într-un final pentru adoptarea armelor cu capse percutoare, asemenea celor folosite deja în întreaga Europă. Pistoalele care foloseau sistemul cu cremene și amnar ori cu tub au fost convertite pe teritoriul Imperiului Habsburgic și a statelor care le foloseau armele ca măsură de tranziție până la echiparea acestora cu armament mai modern. Operațiunea nu era deloc dificilă, presupunând schimbarea cocoșului, scoaterea amnarului și înlocuirea sa cu un suport pentru capse care se fixa prin înșurubare. În paralel, mai multe arme care foloseau vechiul sistem, inclusiv pistoale de cavalerie, au fost vândute pe piața americană după o convertire prealabilă la sistemul cu capse efectuată la Liège (unde au fost modificate suplimentar prin scoaterea monturilor de pe țeavă și uluc, iar ulucele pentru adaptarea unei vergele metalice)⁴⁷ ori, în timpul Războiului Civil, chiar la armureriile de peste Ocean, ulterior devenind apreciate de către

⁴⁷ Peterson 2011, p. 28.

colecționari⁴⁸. Unor pistoale Augustin cu sistem de dare a focului modificat li s-au atașat paturi, fiind folosite drept carabine de către cavaleriștii austrieci⁴⁹.

Adoptarea sistemului cu capse în armata Imperiului Austriac a început în anul 1854⁵⁰, concomitent cu cea a unui nou tip de glonț, conceput special pentru țevi ghintuite de către armurierul vienez Joseph Lorenz, astfel încât noile arme au primit denumirea generică de sistem Lorenz⁵¹. Noul glonț era de calibrul mai mic (13,7-13,9 mm) și făcea parte din categoria proiectilelor expandabile – practic, fabricat din plumb turnat, acesta era prevăzut în jumătatea inferioară cu două șanțuri transversale care, la tragere, sub acțiunea presiunii gazelor, comprimau glonțul pe lungime și îi măreau diametrul, reușind astfel să utilizeze eficient ghinturile pentru creșterea capacităților balistice (Fig. 10). Glonțul sistem Lorenz era cel puțin la fel de eficient precum cel francez (sistem Minié, care includea și o cavitate la baza glonțului), armele cu încărcare pe la gura țevii ajungând astfel la performanțe maxime, proiectilul expandabil permițând atât o încărcare mai rapidă (având diametrul mai mic înainte de tragere, acesta intra mult mai ușor pe gura țevii, rezolvând principala problemă a armelor ghintuite, care, în mod tradițional, necesitau mult mai mult timp la încărcare, deoarece glonțul era tăiat de ghinturi la intrarea în țeavă), cât și o precizie superioară, militarul obișnuit fiind astfel capabil să tragă trei focuri pe minut la o distanță eficientă de până la 200-250 de metri⁵². Aceste îmbunătățiri au impactat major tactica militară, făcând mult mai importantă pregătirea individuală a soldaților pentru a le putea exploata la adevăratul lor potențial.

Primul și ultimul pistol de cavalerie austriac fabricat în serie prevăzut din construcție cu ambele îmbunătățiri a fost fabricat în două variante: Kavalleriepistole M1860 și M1862, uneori fiind folosită și denumirea și M1859⁵³ (probabil datorită începerii prezenței sale în numere mai mici la unități pentru probe înainte adoptării oficiale pentru întreaga cavalerie) sau, mai general, pistoale sistem Lorenz. Din colecțiile Muzeului de Istorie și Arheologie din Piatra-Neamț face parte un astfel de pistol, cu numărul de inventar 3478, provenit din vechea colecție a instituției muzeale.

Pistolul este un M1862, îmbunătățirea față de modelul 1860 constând în prezența unei piedici de siguranță care oprește cocoșul-percutor de la lovirea capsei⁵⁴. Construcția armei se menține robustă, cântărind tot în jur de 1,5 kg, deși ulucul mai scurt îi conferă un aspect zvelt (fig. 11). Lungimea sa totală este de 405 mm, lungimea țevii de 264 mm, iar diametrul țevii (măsurat în plinul ghinturilor) de 13,9 mm.

⁴⁸ Edwards 1962, p. 29, 70.

⁴⁹ Gabriel 1990, p. 466; NN 1860, p. 544

⁵⁰ Peterson 2011, p. 26.

⁵¹ *Austrian Model 1862 Kavalleriepistole (Cavalry Pistol)*, <https://collegehillarsenal.com/Austrian-Model-1862-Kavalleriepistole-Cavalry-Pistol>, accesat la 24.02.2024.

⁵² Németh 2020, p. 75.

⁵³ Peterson 2011, p. 28.

⁵⁴ Erich Gabriel 1990, p. 474-475.

Țeava din oțel, ghintuită cu patru ghinturi, de calibrul 13,9 mm, constituia o dublă noutate pentru armele scurte austriece, care erau lise și aveau calibre de 16-18 mm la sistemele mai vechi. Aceasta a fost găurită ulterior de către autorități pentru scoaterea din funcțiune a armei. Pistolul păstrează într-o bună măsură caracteristicile de construcție ale modelelor mai vechi. Mânerul și ulucul sunt fabricate dintr-o singură bucată de lemn, iar monturile sunt din oțel, cu excepția contraplatinei fabricate din alamă. Piesele sunt fixate cu nituri și șuruburi din oțel, designul păstrând placa de la capătul mânerului, cât și creșterea cocoșului pentru îmbunătățirea aderenței la folosire. Cătarea a fost îmbunătățită prin adăugarea unei creștături la baza țevii, linia de ochire putând fi luată astfel mai ușor și precis/eficient.

Deși prezenta o evoluție față de modelele mai vechi din armata proprie, la data intrării în dotare pistoalele M1860/1862 erau deja departe de noile inovații tehnologice (revolverele care foloseau cartușe cu broșă/pin). Cu toate acestea, față de modelele precedente, pistolul sistem Lorenz nu era doar mult mai precis prin prezența ghinturilor și al noului glonț, beneficiind și în urma gresării superioară a hârtiei cartușului, care făcea încărcarea mai ușoară și micșora reziduurile din țeavă în urma arderii prafului de pușcă. Arma din colecțiile muzeului pietrean prezintă marcaje poansonate (Fig. 12), astfel: pe țeavă, FERD FRUHWIRTH (producătorul Ferdinand Frühwirth, armurier vienez și proprietar al unei manufacturi de armament de foc)⁵⁵, P J la baza țevii, spre stânga (posibil mărci de testare/inspecție), 8 pe colier și contraplatină (posibil numere de serie), vulturul bicefal habsburgic pe stânga platinei (marca de acceptare, semnificând și faptul că arma aparținea guvernului) și 863 (1863, anul producerii armei).

Arma a fost restaurată prin curățarea componentelor, ulterior aplicându-i-se un strat de lac protector. Stare de conservare bună, pistolul fiind complet și mobil din punct de vedere mecanic. Cu toate acestea, îi lipsește țelul (cuiul cătării), unele nituri și șuruburi au fost înlocuite, iar câteva dintre găurile din țeavă au fost astupate cu cepuri de oțel. Datorită rarității și stării de conservare, pistolul M1862 cu nr. inv. 3478 a fost inclus recent în Patrimoniul Național Mobil, categoria Fond.

Epilog

Începând cu 1867, noua armată comună (devenită austro-ungară) a început adoptarea armelor cu încărcare pe la culată, iar revolverele, prezente în dotarea ofițerilor austrieци încă din 1849, au fost generalizate în dotarea cavaleriștilor începând cu 1870, când au primit revolvere sistem Gasser cu dublă acțiune și cartuș metalic, încheindu-se astfel cele peste trei secole de dotare cu pistoale de cavalerie cu un singur foc și încărcare pe la gura țevii.

Chiar și după înfrângerea din cel de-al Doilea Război de Independență Italian, cavaleria austriacă era considerată a fi cea mai numeroasă, bine pregătită pentru cerințele tactice și eficientă astfel de forță din Europa⁵⁶. În pofida problemelor avute, între care sistemul refractar al decidenților pentru adoptarea unui armament modern (cel mai bun exemplu fiind oferit de armele sistem Augustin, folosite timp de doar

⁵⁵ Pernold 1855, p. 42.

⁵⁶ NN 1860, p. 544.

un deceniu și jumătate înainte de a fi înlocuite cu cele care foloseau sistemul cu capsă, deși cele din urmă ar fi putut fi adoptate încă de la început), cavaleria austriacă a continuat să reprezinte o forță redutabilă, făcând cea mai bună impresie dintre cele trei arme ale armatei imperiale. Uniformele, dintre care cele de husari erau inspirate din îmbrăcămintea tradițională maghiară, caii arătoși și bine îngrijiți, avântul și pregătirea au impresionat atât în războiul cu Franța și Italia din 1859, unde s-au comportat admirabil în fața trupelor franceze, care le-au purtat de altfel un respect deosebit, cât și în bătălii, chiar și în cazul celor pierdute – văzând-o înaintând la Königgrätz, corespondentul de război britanic H.W. Russel afirmase că i-a părut a fi de departe cea mai bună cavalerie europeană și totodată în cel mai mare număr prezent pe un câmp de luptă din ultimul timp⁵⁷.

BIBLIOGRAFIE

- Clausewitz C., *Despre război*, Editura Antet, București, 2000.
- Cooke, W. S., Woinovits I., *Austrian Cavalry Exercise*, Henry S. King&Co., London, 1874.
- Craig, G. A., *The Battle of Königgrätz. Prussia's Victory over Austria 1866*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1964.
- Edwards, W. B., *Civil War Guns. The complete story of Federal and Confederate Small Arms: design, manufacture, identification, procurement, issue, employment, effectiveness, and postwar disposal*, The Stackpole Company, Harrisburg, PA, 1962.
- Flatnes, Ø., *From Musket to Metallic Cartridge. A Practical History of Black Powder Firearms*, Crowood Press, Ramsbury, Marlborough, 2013.
- Gabriel, E., *Die Hand- Und Faustfeuerwaffen der Habsburgischen Heere*, Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1990.
- Haskew, M. E., *Colt. An American Classic*, 2015, Amber Books London, UK, 2015.
- Haythornthwaite, P., Fosten, B., *Austrian Specialist Troops of the Napoleonic Wars*, Osprey Publishing, London, 1996.
- Haythornthwaite, P., *Weapons and Equipment of the Napoleonic Wars*, Blandford Press, Dorset, 1979.
- Haythornthwaite, P., *Austrian Army of the Napoleonic Wars*, vol. 2, *Cavalry*, Osprey Publishing, London, 1987.
- Hollins, D., Youngusband B., *Austrian Auxiliary Troops 1792-1816*, Osprey Publishing, London, 1996.
- Josserand, M., Stevenson, J., *Pistols, Revolvers and Ammunition*, Bonanza Books, New York, 1972.

⁵⁷ Gordon A. Craig, *op. cit.*, p. 8.

- Kinard, J., *Pistols. An Illustrated History of Their Impact*, ABC CLIO, Santa Barbara, Denver, Oxford, 2003.
- Mihăescu, C., *Arta militară. Curs predat în școala de oficeri*, Stabilimentul grafic I. V. Socecă, București, 1894.
- Németh, B., *Early Military Rifles 1740-1850*, Bloomsbury Publishing, London, 2020.
- NN, *The Austrian Army*, în *Colburn's United Service Magazine. Naval and Military Journal*, Part III, Hurst&Blackett Publishers, London, 1860.
- Pavlović, Darko, *The Austrian Army 1836-66*, vol. 2, *Cavalry*, Osprey Publishing, Oxford, 1999.
- Pernold, Emanuel, *Firmenbuch. Enthaltend nach alphabetischer Ordnung alle bei dem hohen k.k. Handelsgerichte in Wien protokollirten Handels-, Fabriks- und Gewerbe-Firmen mit Angabe ihrer Domicile. Abgeschlossen am 31. December 1854*, Leopold Sommer, Wien, 1855.
- Peterson, P., *Standard Catalog of Military Firearms. The Collector's Price and Reference Guide*, F+W Media, Iola, WI, 2011.
- Sapp, R., *Standard Catalog of Colt Firearms*, Krause Publications, Iola, WI, 2007.
- Scafeș, C. I. et al., *Armata română în vremea lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)*, Total Publishing, București, 2003.
- Seaton, A., *The Austro-Hungarian Army in the Napoleonic Wars*, Osprey Publishing, Reading, 1973.
- Stroea A. et al., *Infanteria Română – 150 de ani –*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010.
- Wallhausen, J. J.von, *Kriegskunst zu Pferdt*, De BryJacobi, Franckfurt am Mayn, 1616, p. 177.

SITOGRAFIE

- Acerbi, E., *The Austrian Cavalry in 1809*, în *The Napoleon Series*, https://www.napoleon-series.org/military-info/organization/Austria/ArmyStudy/c_AustrianArmyCavalry.html, accesat la 4.02.2024.
- Augustin Model 1851*, în *Internet Movie Firearms Database*, https://www.imfdb.org/wiki/Augustin_Model_1851#:~:text=The%20first%20percussion%20pistol%20for,changed%20for%20a%20new%20one., accesat la 18.02.2024.
- Austrian Model 1862 Kavalleriepistole (Cavalry Pistol)*, în *College Hill Arsenal*, <https://collegehillarsenal.com/Austrian-Model-1862-Kavalleriepistole-Cavalry-Pistol>, accesat la 24.02.2024.
- Németh, B., *The story of the Augustin tube lock ignition system*, <https://capandball.com/the-story-of-the-augustin-tube-lock-ignition-system/>, accesat la 21.02.2024.
- Prussian Model 1798 Grip Pistol*, în <https://www.proantic.com/en/1059939-prussian-model-1798-grip-pistol.html>, accesat la 4.02.2024.

Lista ilustrațiilor

Fig. 1. Tehnici și tactici de folosire a pistoalelor de cavalerie la începutul secolului al XVII-lea. Din Wallhausen 1616, p. 177.

Fig. 2. Stânga – șa de husar cu tocul pentru pistol atașat, circa 1790; Centru – Husar în tinuta de campanie, circa 1814; Dreapta – cuirassier din Imperiul Austriac cu uniforma Model 1798. Ilustrații după R. von Ottenfeld.

Fig. 3. Militari auxiliari și specialiști din armata habsburgică dotați cu pistoale. Stânga – cazac galițian voluntar; Centru – ofițer din Würmster Freikorps; Dreapta – sapeur și miner. Ilustrații de Bryan Fosten pentru colecția Osprey Man-at-Arms.

Fig. 4. Pistolul de cavalerie M1798 din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț. Vedere dreapta-stânga.

Fig. 5. Inserții diagonale pe mâner aplicate post-producție.

Fig. 6. Pistol M1798 cu sistemul de dare a focului original (stânga) și modificat în cel cu capse de percuție (dreapta).

Fig. 7. Baronul Vincenz von Augustin, cartuș sistem Augustin și comparație tuburi-capse de percuție.

Fig. 8. Pistolul M1844/1851 din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț cu numărul de inventar 3743. Vedere dreapta-stânga și detalii a sistemului de dare a focului.

Fig. 9. Marcajele pistolului M1844/1851 cu numărul de inventar 3743.

Fig. 10. Glonțul sistem Lorenz înainte (stânga) și după tragere (centru). Ghinturile sistem austriac (dreapta).

Fig. 11. Pistolul M1862 din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, vedere dreapta-stânga.

Fig. 12. Marcajele pistolului M1862 cu numărul de inventar 3478.

The illustrations list

Fig. 1. Techniques and tactics for cavalry pistols from the beginning of the 17th century. From Wallhausen 1616, p. 177.

Fig. 2. Left – Hussar saddle with the attached pistol holster, circa 1790. Centre – Hussar in campaign outfit, circa 1814; Right – Austrian cuirassier with the M1798 uniform. Illustrations based on R. von Ottenfeld works.

Fig. 3. Auxiliary and specialist troops from the Habsburg army with issued pistols. Left – Galician Volunteer Cossack; Centre – Officer of Würmster Freikorps; Right – Sapper and Miner. Illustrations by Bryan Fosten for Osprey Man-at-Arms series.

Fig. 4. The M1798 cavalry pistol from the collections of the History and Archaeology Museum of Piatra-Neamț, right-left view.

Fig. 5. Post-production diagonal insertions/checkering on the grip.

Fig. 6. The M1798 pistol from the collections of the History and Archaeology Museum of Piatra-Neamț with the original flintlock system (left) and with the caplock modifications (right).

Fig. 7. The Barron Vincenz von Augustin, Augustin system cartridge and comparison between percussion tubes and caps.

Fig. 8. The M1844/1851 pistol with the inventory no. 3743. Right-left view and details of the lock system.

Fig. 9. The markings on the M1844/1851 pistol with the inventory no. 3743.

Fig. 10. The Lorenz bullet before (left) and after shooting (centre). Austrian system rifling (right).

Fig. 11. The M1862 cavalry pistol from the collections of the History and Archaeology Museum of Piatra-Neamț, right-left view.

Fig. 12. The markings on the M1862 pistol with the inventory no. 3478.

Fig. 1. Tehnici și tactici de folosire a pistoalelor de cavalerie la începutul secolului al XVII-lea. Din Wallhausen 1616, p. 177.

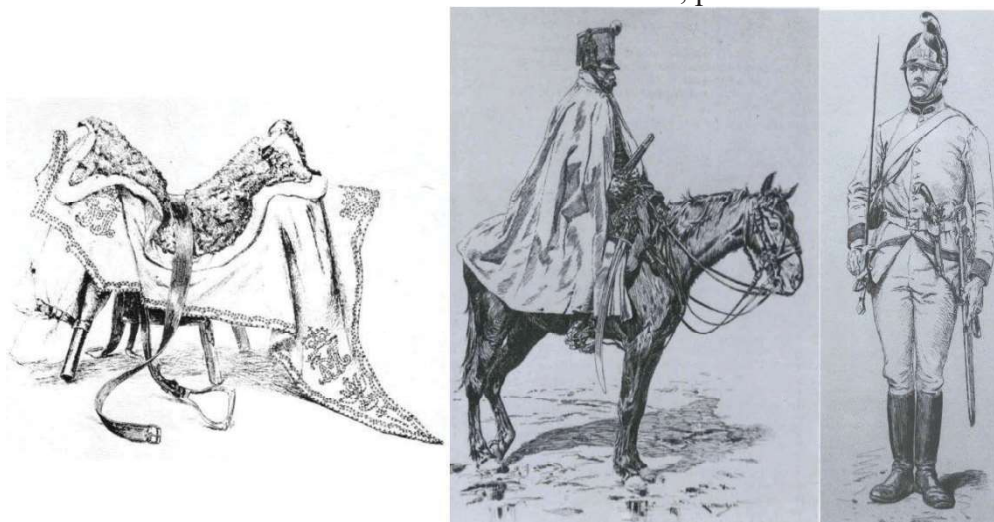

Fig. 2. Stânga – șa de husar cu tocul pentru pistol atașat, circa 1790; Centru – Husar în tinuta de campanie, circa 1814; Dreapta – cuirasier din Imperiul Austriac cu uniforma Model 1798. Ilustrații după R. von Ottenfeld.

Fig. 3. Militari auxiliari și specialiști din armata habsburgică dotați cu pistoale. Stânga – cazac galițian voluntar; Centru – ofițer din Würmster Freikorps; Dreapta – sapeur și miner. Ilustrații de Bryan Fosten pentru colecția Osprey Man-at-Arms.

Fig. 4. Pistolul de cavalerie M1798 din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț. Vedere dreapta-stânga.

Fig. 5. Inserții diagonale pe mâner aplicate post-produție.

Fig. 6. Pistol M1798 cu sistemul de dare a focului original (stânga) și modificat în cel cu capse de percuție (dreapta).

Fig. 7. Baronul Vincenz von Augustin, cartuș sistem Augustin și comparație tuburi-capse de percție.

Fig. 8. Pistolul M1844/1851 din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț cu numărul de inventar 3743. Vedere dreapta-stânga și detalii a sistemului de dare a focului.

Fig. 9. Marcajele pistolului M1844/1851 cu numărul de inventar 3743.

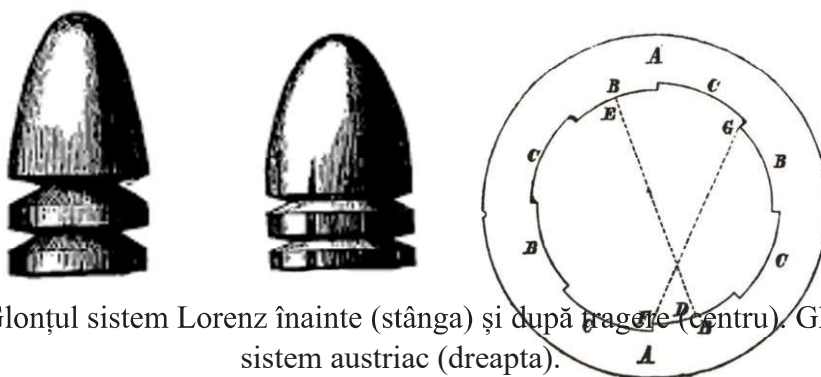

Fig. 10. Glonțul sistem Lorenz înainte (stânga) și după tragere (centru). Ghinturile sistem austriac (dreapta).

Fig. 11. Pistolul M1862 din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, vedere dreapta-stânga.

Fig. 12. Marcajele pistolului M1862 cu numărul de inventar 3478.

